

Postremo ad Concilium Tridentinum quod spectat, tum ex ipsis verbis sess. XXI. cap. 1: « utcumque (sermo Christi Io. VI.) iuxta varias ss. Patrum et Doctorum interpretationes intelligatur, » quae postulante Guerrerio Archiep. Granatensi addita fuerunt, tum ex historia sessionis XXI. (Pallavicin. l. XVII. c. 11. cf. c. 7. n. 16.) certum est, noluisse Concilium *definire*, verba Io. VI. intelligi debere de sacramentali susceptione carnis ac sanguinis Christi et non solum de spirituali unione cum Christo, quemadmodum propriam significationem verborum institutionis sess. XIII. c. 1. *definiverat*. Hoc tamen non impedit, quominus sensus proprius verborum in illo Christi sermone theologice demonstrari possit, et ipsum Concilium hunc sensum verum esse satis luculenter indicaverit tam sess. XIII. cap. 2., quam XXI. cap. 1.

THESIS IV.

Demonstratio realis praesentiae corporis et sanguinis Christi in Eucharistia ex verbis institutionis.

« Verba institutionis Eucharistiae Matth. XXVI. 26. 28; Marc. XIV. » 22. 24; Luc. XXII. 19. 20; 1. Cor. XI. 24. 25. intelligi non posse sensu » improprio de instituto signo et de figura corporis et sanguinis Christi, » sed intelligenda necessario esse sensu proprio affirmante, constitui ipsum » corpus et ipsum sanguinem Christi sub visibilibus symbolis, demon- » stratur tum ex verbis in se consideratis, ut sunt apud quatuor scri- » ptos inspiratos, tum ex omnibus personarum et rerum adiunctis. »

Christus Dominus et Deus in ultima coena « accepit panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: accipite et comedite: *hoc est corpus meum*. Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens: bibite ex hoc omnes: *hic est enim sanguis meus* novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum » Matth. l. c. Verba haec Dei hominis: *hoc est corpus meum: hic est sanguis meus*, tam sunt simplicia, sensum habent tam clarum, ut christiani omnes, qui Eucharistiam esse realiter corpus et sangui-

nem Christi constanti et fatentibus Protestantibus per multa saltem saecula universali fide crediderunt, profecto interrogati rationem suae fidei non alia indigeant quam his ipsis Christi verbis. Quia dixisti, Domine: hoc est corpus meum; credimus et profitemur: hoc est corpus tuum. Qui positus his verbis adhuc de sacramento Eucharistiae affirmant: *hoc non est corpus Christi*; ii potius videntur negare veritatem verborum et proinde veracitatem ac divinitatem loquentis; ad tentamen autem probandi alium esse verborum sensum, neminem ne admittere quidem oporteret. Neque enim finis talis probationis alius esse potest, quam sophistica detorsio verborum a suo sensu evidenti. Nihilominus quia Sacramentarii negant, verba haec institutionis Eucharistiae intelligenda esse sensu proprio et immediato, ac etiam conantur persuadere rationibus, ea posse et debere intelligi sensu translato, ut Christus Dominus nihil aliud voluerit quam panem et vinum instituere in signum ac symbolum corporis et sanguinis sui pro nobis in cruce oblatis; verborum vim illustrabimus aliquot argumentis, quae et veritatem sensus proprii et fallaciam in probationibus adversariorum demonstrent.

I. Probatio prima *ex verbis ipsis*. In hoc argumento primum considerabimus Christi verba secundum leges quasdam generales linguae humanae, deinde secundum vim specialem quae eis inest.

1°. Sunt res, quae communiter ab omnibus vel certe ab iis, quibus loquimur, spectantur in se absolute, non autem spectantur ut signa aliarum rerum. Hinc quando de huiusmodi rebus aliquo nomine in praedicatione enuntiatur, quid sint; in omni prudenti sermone semper intelligitur enuntiarum, quid sint in se ipsis, non autem ad quid significandum illae res a loquente tum primum assumantur, nisi forte expresse declaretur a loquente, se rem illam usurpare vel instituere in signum rei alterius. Ideo propositio, in qua res huiusmodi in mente loquentis assumerentur ut signa, atque ita de iis simpliciter praedicaretur res significata, semper censenda esset inepta aut fallax. Sic quia panis spectatur absolute quod in se est, non vero ut signum, nisi forte solemniter institutio in signum rei alterius aut

diserta admonitio de assumptione in signum praecessisset, nugaciter sane loqueretur, qui mente sua concipiens panem ut signum e. g. Iosephi Aegyptii vel Moysis absque praeparatione et monitione audientium buccellam panis ostendens diceret: hic est Ioseph vel Moyses.

Vicissim sunt res, quae vel ex natura sua (ut imagines sculptae aut pictae, res materiales ostensae in visione prophetica aut in somniis, etc.), vel ex praecedenti et nota institutione (ut typi veteris testamenti, etc.) vel ex manifesta indole orationis (ut res inductae in parabolis, etc.) intelliguntur et ab omnibus concipiuntur sub ratione signi. De huiusmodi rebus non quaeritur, quid sint in se, sed quid sit res significata; atque ideo non exspectatur, ut per addita praedicata designetur earum proprietates absoluta sed significatio relativa. Hinc rectissime et sine ulla obscuritate dicitur e. g. ostendendo statuam: hic est M. Aurelius; de mappa geographica: haec est Italia. Si ex Scripturis exempla petuntur: septem boves pulchrae, septem ubertatis anni sunt (Gen. XLI. 26.); hae quatuor bestiae quatuor sunt regna (Dan. VII. 17.); candelabra septem, septem Ecclesiae sunt (Apoc. I. 20.); item in explicatione parabolarum: ager est mundus, bonum semen sunt filii regni, zizania autem filii sunt nequam (Matth. XIII. 38. 39.); in explicatione typorum: Sara et Agar sunt duo testamenta (Gal. IV. 24.); petra autem erat Christus (1. Cor. X. 4., si tamen petra ibi inducitur materialis). Pariter in symbolis: Moyses eliciens aquam ex petra, est caput Ecclesiae novi testamenti Petrus ministrans baptismum et sacramenta defluentia a Christo (ut saepissime in imaginibus veterum christianorum, in quibus aliae huiusmodi typologiae plurimae).

Iam vero panis et vinum nec ex sese nec ex usu recepto nec ex antecedente institutione spectabantur vel spectari poterant ut signa, de quibus ad mentem Apostolorum instruendam solum dicendum fuisset, quid sit res significata; nec Christus illo modo monuit, se instituere eas res in signum et nunc docere velle significationis terminum; sed res spectabantur sicut a ceteris omnibus ita ab Apostolis, ut absolutae sunt et in se ipsis. Ergo ne oratio inepta sit et fallax, verba Christi Domini: « hoc est corpus meum, »

necessarium habent sensum ontologicum, quid in se sit illud quod Dominus porrigebat, non autem sensum figurae et signi, quid panis et vinum significant.

Ex dictis manifestum est, a) quam sit absurda argumentatio, quando Sacramentarii exempla coacervant, in quibus de rebus vel ex natura sua vel ex evidenti contextu orationis spectatis tamquam signis praedicantur nomina rerum significatarum, ut inde persuadeant, etiam verbis institutionis Eucharistiae posse subesse hunc sensum: panis et vinum significant corpus meum et sanguinem meum; hocque suum argumentum dicunt esse ductum, si superis placet, ex parallelismo biblico. Parallelismus realis non est, nisi inter loca, quae de eadem re et sub eadem ratione agunt; parallelismus verbalis, ut hoc nomen mereatur, saltem exigit, ut et verba et verborum constructio sibi respondeant ita, ut ex uno loco significatio alicuius vocabuli in loco altero legitime eruatur. Atqui omnia illa loca quae proferruntur, nihil prorsus habere simile parallelismo reali, per se evidens est. Sed neque ullus est parallelismus verbalis, nisi forte loca omnia, in quibus occurrit verbum *est*, dicantur parallela. Nam primo in omnibus locis illis biblicis in subiecto ponitur id, quod habet apertam et manifestam rationem signi, ut diximus; deinde ipsa illa res, quae est signum, enuntiatur substantivo: septem boves, quatuor bestiae, septem candelabra, ager, bonum semen, petra; vel si est pronomen, ut in illo exemplo: haec (*αὐταὶ*) sunt duo testamenta, pronomen manifesto refertur ad signum in contextu paulo ante expresse declaratum. « Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera... quae sunt per allegoriam dicta. Haec (vel hae) enim sunt duo testamenta. » Gal. IV. 22. 24. At in verbis Christi subiectum non est substantivum; neque enim dicitur: hic panis est corpus meum, sed pro subiecto est pronomen *hoc* significans in confuso rem praesentem, quae quid sit, enuntiatur in praedicato: hoc est corpus, hic est sanguis. De hac pronominis significatione inferius distincte dicendi locus erit. Interim constat, propositiones quae pro subiecto et praedicato habent substantiva designantia res, quae si in seipsis et absolute spectarentur, omnino dispa-

ratae essent (ut boves et anni, ager et mundus, etc.), et ubi insuper subiectum ex sua natura vel ex manifestis adiunctis habet rationem signi, ne in forma quidem grammatica et in modo significandi parallelas censi posse cum propositione, ubi subiectum neque est substantivum et adhuc minus res ex sua natura vel ex manifestis adiunctis determinata ad rationem signi, sed est pronomen identificatum cum praedicato.

b) Praeter has propositiones quas indicavimus, comparant Protestantes cum verbis institutionis Eucharistiae alias magis adhuc dissitas, ut quando Christus dixit: ego sum vitis, vos estis palmites, Pater meus agricola est; ego sum ostium Io. X. 7; XV. 1. 5. cf. Dan. II. 38; 2. Pet. II. 17; Iud. v. 12. et 13. In his comparationibus nihil omnino esse simile cum verbis institutionis evidentius est, quam ut indigeat declaratione. Num verba institutionis forte habent: ego sum panis, ego sum vinum? In locutionibus superius indicatis saltem signum erat pro subiecto et de eo enuntiabatur res significata in praedicato, secundum quod Protestantes volunt de pane ut signo praedicari corpus Christi ut significatum; ex his vero posterioribus ne talis quidem extendi potest ratio parallelismi quantumvis falso asserta in prioribus. Nam hic de Christo, de Patre, de Apostolis praedicantur aliquae proprietates, quarum similitudo reperitur in obiectis sensibilibus, in vite, agricola, palmite, etc.

Est scilicet haec altera lex humani sermonis, et usus loquendi communissimus, quod rei vel personae proprietates exprimimus eam appellando nomine rei vel personae alterius, in qua illae proprietates vel proprietatum similitudines sunt maxime sensibiles aut saltem notissimae. Sic hominem fortem appellamus leonem, astutum dicimus vulpem etc., ubi omnes continuo intelligunt, non aliud his nominibus de homine praedicari quam proprietates, quarum similes in leone, vulpe etc., sunt vel communi opinione putantur esse maxime conspicuae. In hac lege fundantur omnes metaphorae, quae si rite adhibentur, sermonem non modo non obscurum sed multo illustriorem reddunt et rem dicendam velut oculis subiiciunt. Sic ergo Christus sine

ulla obscuritate dixit: ego sum vitis, vos palmites etc.; et insuper rationem comparationis disertius explicuit Io. XV. Velle igitur has locutiones adtrahere ad declaranda verba institutionis idem est ac dicere, in corpore Christi esse aliquas omnibus notas proprietates, quibus voluit Christus per comparationem exprimere et oculis subiicere proprietates panis. Ita cupide conquirentes loca parallela ad negandum sensum verborum evidentem, non solum in falsa sed etiam in manifesto absurda incidunt commenta. Cf. Op. Perpetuitas Fidei T. II. l. I. c. 12. seqq.

De tertia classe locutionum, quae a Protestantibus dicuntur sacramentales et cum verbis institutionis Eucharistiae conferuntur, inferius dicemus.

2°. Nunc ad complendum argumentum superest consideranda *propria vis verborum in se ipsis*.

a) Pronomen *hoc* vel supponit *pro re praesenti* nondum determinata sed per praedicatum determinanda, quid sit; vel quod eodem redit, pronomen congruit cum praedicato, ut manifesto construitur in Vulgata: *hic* est sanguis meus. Non autem potest pronomen determinate panem *significare*; est enim sicut latine ita et graece *panis ἄρτος* masculini, pronomen *hoc τούτο* neutrius generis. Imo absurdum est, pronomine huiusmodi demonstrativo aliud *significari* quam *praesentiam* rei, quae vel monstratur vel in praedicato edicitur, quid sit; de quo pronominis valore distinctius alio loco agemus. Significant ergo verba Christi, illud quod porrigit, illam rem, quam dat manducandam, bibendam (accipite, manducate, bibite), esse corpus suum, sanguinem suum. Corpus autem et sanguis Christi non est signum tantum corporis et sanguinis.

b) Hoc confirmari potest ex modo, quo exprimitur praedicatum. Expressum est enim emphatice cum articulo repetito *το σωμα μου το ὑπερ ὑμων διδομενον· το αιμα μου το της καινης διαθηκης, το περι πολλων εκχυνομενον* Matth. Marc. Luc. Adeo ut sensus sit: hoc quod trado manducandum, est *ipsum* corpus meum, *ipsum* quod pro vobis datur; quod porrigo bibendum, est *ipse* sanguis meus, *ipse* novi testamenti sanguis, *ipse* qui pro multis effundetur (effunditur). Secundum hanc emphasim frequentissime Pa-

tres omnium aetatum dixerunt, Eucharistiam esse *ipsum* corpus, *proprium* corpus, *vere et proprie* corpus Christi, de quibus suo loco dicemus. Huiusmodi autem sive particulae sive adverbia emphatica non quidem aliud significant quam simplex nomen *corpus meum*, sed adhibentur ad declarandam expresse *proprietatem significationis* et excludendum sensum improprium; proinde etiam sensum signi ac figurae excludunt.

Implet ergo nunc Dominus in quarto paschate suae praedicationis, quod ante annum in tertio paschate promiserat Io. VI. 52: « si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum; *et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita,* » ubi auditores sensu proprio intellexerant manducationem carnis eius, et Christus hunc sensum ab eis intellectum confirmaverat. Nunc vero etiam modus clarescit, quo dat suam carnem manducandam, quem tum nec Iudaei nec ipsi Apostoli adhuc poterant intelligere (supra p. 19. 26.).

c) Pronomen ex dictis est *δεικτικόν* significans praesentiam rei, quae quid sit, in praedicatione enuntiatur, esse scilicet ipsum corpus et ipsum sanguinem Christi, quo novum testamentum initiatur ac sancitur. Possumus hunc sensum illustrare ulterius comparatione cum loco realiter analogo et verbaliter parallelo, ubi in sanguine typico sancitur vetus testamentum. Exod. XXIV. 8. Moyses « sumptum sanguinem respersit in populum, et ait: *hic est sanguis foederis*, quod pepigit Dominus vobiscum. » Ita recitat hunc locum etiam s. Paulus Heb. IX. 20: « *hic sanguis testamenti* (τουτο το αίμα της διαθηκης), quod mandavit ad vos Dominus. » In textu vero hebraico et in versione LXX. legitur: « *ecce sanguis testamenti* » הִנֵּה דָם הַבְּרִית *ιδού το αίμα της διαθηκης*. Est ergo etiam in verbis Christi pronomen: « *hic est sanguis meus,* » synonymum cum particula demonstrante praesentiam rei, quae in praedicatione exprimitur, ac si diceretur: « *ecce sanguis meus novi testamenti.* »

d) Argumento valde perspicuo significatio praesentiae realis demonstratur ex iis, quibus praedicatum *corpus meum* apud Luc. et 1. Cor.; praedicatum *sanguis meum*

apud Matth. Marc. et Luc. pressius definitur. Quoniam verbis iisdem et realis praesentia corporis ac sanguinis declaratur et ratio veri sacrificii exprimitur, non possumus totam verborum vim ob oculos ponere, quin aliqua praecupemus, quae simul etiam ad tractatum pertinent de sacrificio; non tamen plura hic dicemus, quam quae ad praesentem scopum sint necessaria.

Quod apud s. Lucam dicitur: « hoc est corpus meum, quod pro vobis datur » τουτο ἐστι το σωμα μου, το ὑπερ ὑμων διδομενον, hoc idem s. Paulus 1. Cor. XI. 24. ita refert: « hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur; » in textu graeco: « quod pro vobis frangitur » τουτο μου ἐστι το σωμα το ὑπερ ὑμων κλωμενων. Iam in primis haec addita declaratio « quod pro vobis datur, pro vobis frangitur, » evidenter pertinet ad praedicatum *corpus meum* non ad subiectum *hoc* (το σωμα μου το ὑπερ ὑμων διδομενον, κλωμενον); hoc igitur quod porrigitur, dicitur *corpus datum et fractum pro vobis*. Inde duplex conficitur argumentum, unum ex textu, ut est apud s. Paulum, per se spectato, alterum ex collatione loci utriusque Lucae et Pauli.

Primum ita: verbum *frangere* quando refertur ad manducationem, ad id quod manducandum est, ut hoc loco « (accipite et manducate: hoc est, corpus meum, quod pro vobis frangitur), » semper significat in usu biblico et iuxta indolem linguae sanctae in locis innumeris veteris ac novi testamenti, *parare, dare, ministrare in cibum*. Dicit ergo Christus in relatione s. Pauli, hoc quod porrigit, esse suum corpus *paratum, datum, ministratum in cibum*; neque enim aliter *frangitur*, quam in sacramentali statu cibi sub speciebus panis (1); ergo *ipsum corpus Christi positum est in statu cibi*, et id quod manducatur, est ipsum corpus Christi. Praeterea Paulus haec scribens anno 52. aerae vulgaris, sine dubio in selectione verborum prae oculis

(1) « Christus ex aequo omnibus dedit, dicens: accipite, comedite; ille corpus ex aequo dedit... etenim pro omnibus aequaliter fractus est, et factus est corpus pro omnibus » (ὑπερ παντων ὁμοως ἐκλασθη, και σωμα γεγονεν ὑπερ ἀπαντων) Chrysost. hom. 27. in h. l.

habuit usum liturgicum, secundum quem celebratio Eucharistiae dicitur *fractio panis* Act. II. 42; XX. 7. 11; 1. Cor. X. 16. Unde in loco, de quo agitur, verba Christi dicunt, illud quod dat manducandum, esse corpus suum, quod *ipsa celebratione Eucharistiae pro nobis frangitur*, adeoque *ipsa Eucharistia est corpus Christi*, et fractio (celebratio) Eucharistiae est *fractio corporis Christi pro nobis*.

Porro quid sibi velit haec corporis Christi *fractio pro nobis* in Eucharistia, apparet ex comparatione cum verbis Lucae. Verba apud Lucam: *quod pro vobis datur*, et apud Paulum: *quod pro vobis frangitur* (1), idem omnino significant. Iam vero non dicitur: *vobis datur et frangitur*, sed *pro vobis*; hoc autem extensum intelligi debet non ad solos manducantes Apostolos sed ad omnes redemptos, idque « in remissionem peccatorum, » quod utrumque colligitur ex collatione cum Matthaeo et Marco. Nam apud Marcum in consecratione sanguinis dicitur: « qui *pro multis* effundetur (effunditur), » et apud Matthaeum: « qui *pro multis* effundetur (effunditur) *in remissionem peccatorum.* » Eodem modo apud Io. VI. 52. (gr. 51.) Christus promittit de pane, qui est caro eius: « panis quem ego dabo, caro mea est *pro mundi vita*, » quod in vulgato textu graeco distinctius dicitur: « ipsa caro mea est, quam ego dabo *pro mundi vita* » ἡ σαρκὶς μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Sunt ergo realiter parallela et aequipollentia haec tria: *dabo pro vobis, do pro multis in remissionem peccatorum, pro mundi vita*. Atqui illa locutio: corpus meum, quod *pro vobis datur, pro multis datur in remissionem peccatorum, pro mundi vita datur*, ex constanti usu loquendi novi testamenti est expressio sacrificii (2).

(1) In liturgiis orientalibus plurimis verba consecrationis proferuntur coniungendo utrumque: *τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλωμενον καὶ δίδομενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*. Vide Card. Orsi Dissert. theolog. de Invocat. Spiritus Sancti in Liturg. orient. p. 29.

(2) Quando sermo est de sacrificio Christi in cruce, saepe ad exprimendum formalem statum victimae appellatur *corpus Christi*: « sanctificati sumus *per oblationem corporis Christi* semel » Heb. X. 10; recon-
« ciliavit *in corpore* carnis eius per mortem » Coloss. I. 22; « mortificati estis *legi per corpus Christi* » Rom. VIII. 4. cf. 1. Pet. II. 24. Adhuc

Ergo cum locutiones *quod pro vobis frangitur et quod pro vobis datur*, sint synonymae, etiam illa prior exprimit sacrificium, simul vero significat corpus positum in sacramentali statu cibi, ut demonstravimus; ergo hisce verbis: « hoc est corpus meum, *quod pro vobis frangitur*, » declaratur corpus Christi, *dum ponitur in sacramentali statu cibi*, afferri in sacrificium pro multis in remissionem peccatorum et pro mundi vita. Sed quod in sacrificium et in tale sacrificium offertur, non est panis, qui quocumque demum modo sit signum corporis Christi; sed sacrificium pro peccatis nostris non potest esse nisi ipsum corpus et ipse sanguis Iesu Christi mediatoris. Ergo illud quod Christus Dominus asseverat esse suum corpus, quod pro nobis datur et pro nobis frangitur *in sacramentali statu cibi*, est ipsum *reale et substantiale corpus Christi*.

Idem etiam breviori compendio demonstratur ex verbis consecrationis calicis apud Matthaeum, Marcum, Lucam. Declaratio: « qui pro multis effundetur (effunditur) in remissionem peccatorum, » addita ad praedicatum *sanguis meus*, absque demonstratione intelligitur esse expressio sacrificii. Iam vero apud Lucam calix, h. e. metonymiâ notissimâ contentum in calice dicitur effundi pro nobis ac proinde sacrificari. In hac enim constructione *τοῦτο τὸ ποτηριον ἢ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματι μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον*, participium refertur ad *ποτηριον*: calix, qui effunditur. Atqui quod *pro nobis*, et (ut ex parallelis Matthaei et Marci patet) *pro multis in remissionem peccatorum* effunditur, et offertur in sacrificium, non est vinum ut signum sanguinis Christi, sed ipse realis Christi sanguis. Ergo id, quod *in calice* vi verborum Christi continetur, est ipse *realis sanguis Christi*.

frequentius actus oblationis Christi pro nobis in sacrificium exprimitur illa locutione, quod *datus est pro nobis, dedit, tradidit se pro nobis* « dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret » Tit. II. 14; et plenius: « dedit redemptionem (ἀντιλυτρον) semetipsum pro omnibus » 1. Tim. II. 6; « dedit semetipsum pro peccatis nostris » Gal. 1. 4; « tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo » Eph. V. 2; « traditus est propter delicta nostra » Rom. IV. 23. cf. Rom. VIII. 32; Gal. II. 20; Eph. V. 25; Matth. XX. 28; Marc. X. 45; Io. X. 11.

Protestantes qui in verbis Christi tam simplicibus: « hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, » non propter verborum obscuritatem sed propter rei enuntiatae difficultatem quaerunt sensum aliquem improprium et translatum, conquiri solent de eorum inextricabili obscuritate (vide Protestantium querelas de verborum Christi obscuritate apud Card. Wiseman in Horis Syriacis p. 64-67.). At non propter aliam causam eis obscura sunt, quam quia sensus, quem ipsi acceptare nolunt, ita clarus est, ut in alium sine absurditate detorqueri non possit; unde tam multiplices et varias alius alias excogitarunt interpretandi rationes, neque tamen artificia omnia hermeneutica propter ipsam verborum simplicitatem quidquam proficiunt. Quare si verba essent hominis, quem constaret posse loqui fallaciter, et non posse efficere id quod verbis significat, censeri deberent non iam sensu tropico sed inepte et fallaciter dicta. At quia verba sunt Dei infinite sapientis, veracis, et omnipotentis, credi debent aptissima et verissima; quia vero apta non sunt nisi in sensu proprio, in hoc sensu debent credi vera; et quia in hoc sensu vera esse nequeunt, nisi id quod significant, etiam efficiatur, intelliguntur esse verba *non mere theoretica* (significantia id, quod iam praeexistit) sed *practica* (efficientia id, quod significant).

II. Cum demonstratio sensus proprii ac immediati et confutatio sensus translati, quatenus ea ducitur ex ipsis verbis, tota in eo sit, ut ostendatur, illa verba apte et congruenter Christi Domini sapientiae, veracitati ac bonitati adhiberi non potuisse nisi sensu proprio; hoc ipsum, quamvis iam constet ex verbis per se inspectis, adhuc confirmatur *ex adiunctis Apostolorum*, quibus Christus Dominus tradidit Eucharistiam, et ut eam in sui memoriam perpetuo celebrarent, praecepit; simulque ex adiunctis *tum ipsius personae instituentis tum institutionis*.

a) Apostoli per triennium visis miraculis stupendis et fere continuis (1) testes fuerant omnipotentiae Christi Do-

(1) Adeo Apostoli erant Christi miraculis assueti, ut videantur mirari, quando velut praeter ordinem ab eis patrandis cessabat. Adnotat s. Matthaens XIII. 58. quod Nazarethi « non fecit virtutes multas propter incredulitatem eorum » cf. Marc. VI. 5. Miracula vero patrata exce-

mini. Porro relate ad verba et doctrinam divini magistri in primis alienissimi erant a venandis tropis et interpretationibus in sensus improprios, adeo ut etiam locutiones manifesto metaphoricis non raro accipere consueverint in sensum proprium (Matth. XVI. 11; Io. XI. 12; cf. IV. 32; et in ipsa ultima coena Luc. XXII. 36. 38; Io. XIV. 7-9.). Assueti vero erant verbis divini magistri simplicem adhibere fidem propter auctoritatem dicentis, quin ratio ac comprehensio modi, quo res enuntiata verbis Domini sit aut fieri possit, umquam pro norma intelligentiae verborum ac fidei eis fuerit. Hanc fidei simplicitatem Christus Dominus in tota sua docendi ratione maxime et tamquam necessariam conditionem exigebat; sine hac in tam multorum et sublimium mysteriorum propositione a Christo facta nemo in Christi disciplina perseverare poterat; hanc Apostoli in ipsa ultima coena generatim professi sunt Io. XVI. 30; secundum hanc ante annum intellexerunt proprio sensu verba Christi promittentis suam carnem manducandam et suum sanguinem bibendum, idque ita se credere interrogante Domino protestati sunt: « Domine, ad quem ibimus? verba vitae aeternae habes » Io. VI. 69. Quomodo ergo nunc in ipso promissionis complemento et ipsius rei exhibitione verba fere eadem et etiam ex parte clariora aliter intelligere potuissent? Ex hac consideratione intelligimus, etiam abstractione facta ab interna gratia illustrationis, quid valeat rationalistarum obiectio, quando aiunt, verba Christi ab Apostolis de reali praesentia intelligi non potuisse; metientes scilicet fidem Apostolorum ex suo cerebro multiplici abusu disputationum adversus omnia fidei mysteria praeoccupato et a rebus factisque supernaturalibus averso.

ptis paucis, quae velut exempli causa distinctius describunt Evangelistae cf. Io. XX. 30. solum compendio et summatim referunt: « virtus de illo exibat et sanabat omnes » Luc. VI. 19; « circuibat sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo » Matth. IX. 21. Hinc illa certitudo et firmissima fides in discipulis: « Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus; sed et nunc scio, quia quaecumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus » Io. XI. 21. 22; « tantum die verbo, et sanabitur puer meus; nam et ego dico. . . . servo meo, fac hoc, et facit » Matth. VIII. 8. 9.